

## VƏHŞİ HEYVANLARIN VƏ BİTKİ EHTİYATLARININ QANUNSUZ TİCARƏTİ

ANAR MAHMUDOV<sup>1</sup>

### Annotasiya

*Vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti dünyanın ən geniş yayılmış və gəlirli ekoloji cinayətlərindən biridir və qlobal ekosistemlər, insan sağlamlığı və iqtisadiyyata ciddi təhlükələr yaradır. Bu məqalə, qanunsuz ticarətin flora və faunaya mənfi təsirlərini və onun ekosistemlərdə yaratdığı dağıdıcı təsirləri ətraflı araşdırır. İlk növbədə, qanunsuz ticarətin biomüxtəliflik üzərində yaratdığı təhdidlər vurğulanır və ekosistem balansına zərər vuraraq torpaq eroziyası, su dövrəsinə dəyişikliklər və iqlim dəyişikliyi kimi fəsadlara səbəb olduğu bildirilir. Müəllif həmçinin qanunsuz ticarətlə mübarizə məqsədilə müxtəlif ölkələr və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tətbiq olunan hüquqi və tənzimləyici tədbirləri təhlil edir. Bu tədbirlər arasında CITES Konvensiyası və digər beynəlxalq qanunvericilik sənədləri, həmçinin milli strategiyaların və xüsusi icra strukturlarının yaradılması da qeyd olunur. Qanunsuz ticarətlə əlaqəli korrupsiya və çirkli pulların yuyulması kimi problemlərin ekosistemə ziyan vurduğu və cinayətçılığın güclənməsinə səbəb olduğu diqqətə çatdırılır. Bundan əlavə, Azərbaycanın milli qanunvericiliyindəki boşluqlar və bu sahədə görülməsi vacib olan preventiv tədbirlər də əhatə olunur. Bu məqalə, qanunsuz ticarətə qarşı effektiv mübarizənin yalnız sərhəd tanımayan beynəlxalq əməkdaşlıq vasitəsilə mümkün olduğunu göstərir və gələcəkdə ekoloji hüququn gücləndirilməsi üçün təkliflər irəli sürür.*

**Açar sözlər:** ekoloji cinayət, biomüxtəliflik, qanunsuz ticarət, korrupsiya, beynəlxalq əməkdaşlıq, CITES Konvensiyası, ekosistem, çirkli pulların yuyulması, ekoloji hüquq.

### I. Giriş

Vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti ekoloji cinayətlər qrupuna aid olmaqla, flora və faunanın istismarı və qanunsuz alveri nəticəsində gəlir əldə edilməsi ilə müvafiq şəxslərin mənfəətinə yönəldilmiş, ətraf mühitə zərər vuran qeyri-qanuni fəaliyyətdir. “Gəlir əldə etmək” dedikdə, yalnız pul qazanmaq deyil, həmçinin qanunsuz dövriyyənin predmeti olan heyvan və ya bitkidən ərzaq, yanacaq, paltar, tikinti materialı, dərman vasitələrinin istehsalı üçün istifadə nəzərdə tutulur. Bu ticarət bütün dünyada heyvan və bitki ekologiyasına təhlükə yaradaraq biomüxtəliflik böhranını sürətləndirməklə ekosistemlərə, insan sağlamlığına və qlobal iqtisadiyyata dağıdıcı təsirlərin yaranmasına səbəb olur.

Sözgedən qeyri-qanuni fəaliyyətin illər ərzində geniş yayılması ilk öncə bir sıra dövlətlərdə belə ticarətin qarşısının alınmasına yönəldilmiş lokal addımlar atılmasına səbəb olmuşdur. Belə ki, bir sıra ölkələr vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı mübarizə məqsədilə ixtisaslaşdırılmış icra qurumları yaratmış, bu sahədə görülməli tədbirlərə dair Milli Strategiyalar təsdiqləmiş, eləcə də sözgedən cinayət əməllərini ekologiya cinayətləri daxilində prioritet cinayət kimi tanımışdır.

Lakin bu qanunsuz ticarətlə mübarizə aparmaq üçün yalnız lokal tədbirlər kifayət etməmiş, daha sonra beynəlxalq sferada əməkdaşlıq edilməsinə zərurət yaranmışdır.

### II. Qanunsuz ticarət: ekoloji və hüquqi aspektlər

1975-ci ildə qüvvəyə minmiş beynəlxalq müqavilə olan “Kökünün kəsilməsi təhlükəsi olan vəhşi fauna və flora növlərinin beynəlxalq ticarəti haqqında” Konvensiya (CITES, bundan sonra – Konvensiya) imzalanmış, Konvensiya 184 dövlət və bir sıra regional iqtisadi inteqrasiya təşkilatları tərəfindən təsdiq edilmişdir. Məsələn, Avropa İttifaqı (bundan sonra – Aİ) 2015-ci ildə Konvensiyanı təsdiq edərək rəsmi “tərəf” statusu əldə etmişdir. Konvensiyada müəyyən edilmişdir ki, bu sənəddə qeyd edilən fauna və flora növlərinin bütün idxalı və ixracına yalnız sertifikatlar sistemi vasitəsilə icazə verilməlidir.

<sup>1</sup> Zəngilan rayon prokurorunun köməkçisi / anar.mahmudov@gmail.com

Bundan əlavə, 1990-cı ilin sonlarından etibarən bu sahədə bir sıra regional təşkilatlar yaradılmış, 2010-cu ildə vəhşi təbiət əleyhinə olan cinayətlərə qarşı mübarizəyə dair beynəlxalq konsorsiumun əsası qoyulmuş, 2014-2018-ci illər arasında 4 ardıcıl beynəlxalq konfrans təşkil edilmiş, habelə 2015-2023-cü illərdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (bundan sonra – BMT) Baş Assambleyası tərəfindən 6 qətnamə qəbul edilmişdir [8].

BMT Narkotik və Cinayətkarlıqla Mübarizə Ofisinin (UNODC) dünya ekologiyası əleyhinə törədilən cinayətlərlə bağlı 2024-cü il tarixli Hesabatına əsasən, ötən illər ərzində vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı milli, regional və beynəlxalq mübarizə tədbirləri artırılmışdır. BMT-nin Narkotik və Cinayətkarlıqla Mübarizə Ofisinin 2024-cü il üzrə qanunvericilik təhlili göstərir ki, BMT-nin 164 üzv dövləti vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətini kriminallaşdırmış, habelə onlardan 86-sında bu qəbildən olan cinayətlərin törədilməsinə görə 4 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutularaq BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizəyə dair Konvensiyasında göstərilən maksimum cəza həddi tələblərinə uyğunlaşdırılmışdır. Məsələn, Fransa Ekologiya Məcəlləsinin L415-3-cü maddəsinə əsasən, vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarətini həyata keçirən şəxslər 3 ilədək azadlıqdan məhrum etmə və ya 150.000 avro cərimə ilə cəzalandırılır [1]. Bundan başqa, Birləşmiş Ştatlarda vəhşi heyvan və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarəti əleyhinə 1973-cü ildə qəbul edilən Nəqli Kəsilmə Təhlükəsi olan Flora və Fauna Növlərinin Mühafizəsi Aktının müddəalarının qəsdən pozulmasına görə 50.000 ABŞ dolları məbləğində cərimə və 1 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulmuşdur. Həmçinin, 2016-cı ildə qəbul edilən Vəhşi Heyvan və Bitki növlərinin Qanunsuz Ticarətinin Ləğvi, Neytrallaşdırılması və Qarşısının Alınması Aktı sözügedən qanunsuz fəaliyyətin həyata keçirilməsi riskinin yüksək olduğu (Meksika, Kolumbiya, Venezuela və s.) bir sıra ölkələrin əvvəlcədən müəyyən edilməsini, həmin ölkələrin yükdaşımalarının, habelə sərhəd məlumatlarının diqqət mərkəzində saxlanılmasını, eləcə də bu qanunsuz ticarətin maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınmasını özündə ehtiva edir.

Vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti ilə mübarizə sahəsində əsas əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən biri də heyvan və bitki növlərinin daşınması üsullarının müəyyən edilməsi və qarşısının alınması üçün tədbirlər görülməsidir. Belə ki, Montreal Konvensiyasının 16-cı maddəsinə əsasən, beynəlxalq daşımalarda aviaşirkətin hansı əşyanın göndərilməsi və haraya çatdırılması ilə bağlı sənədlərdə qeyd edilən məlumatları dəqiqləşdirmək öhdəliyi olmadığından sənəddə qeyd edilməyən hər hansı qanunsuz ticarət predmetinin daşınması tamamilə sifarişçinin məsuliyyətində hesab olunurdu. Bu səbəbdən də, aviaşirkət rahatlıqla bilmədən vəhşi heyvan və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinin predmeti olan hər hansı bir heyvan və ya bitki növünü müxtəlif ölkələrə daşıya və bu hal aşkar edildikdə məsuliyyətə cəlb edilməyə bilərdi. Lakin bu halın qarşısının alınması sahəsində imzalanmış ən mühüm aktlardan biri 15 mart 2016-cı il tarixində Londonda yerləşən Bukingem Sarayında (Buckingham Palace) imzalanan Deklarasiyadır. Sözügedən sənədə əsasən, heyvan və bitki növlərinin logistikasını həyata keçirən bütün sahələrdə nəzarət tədbirləri gücləndirilməli, dövrüyyəsi qanunla qadağan olunan heyvan və bitki növlərinin daşınmasına dair məsuliyyət dəqiqləşdirilməli idi. Deklarasiyada 3 əsas məsələ prioritet hesab edilirdi: 1. Yüksək riskli marşrutlar və daşıma üsulları haqqında etibarlı məlumat mübadiləsi sisteminin təşkili; 2. Vəhşi heyvan və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarətinə dair şübhəli daşımalarla bağlı məlumatın nəqliyyat xidməti tərəfindən dərhal aşkar edilərək hüquq mühafizə orqanlarına ötürülməsi üçün təhlükəsiz sistemin işlənilməsi; 3. Karqo şirkətləri tərəfindən ticarəti qanunla qadağan edilən heyvan və bitki növlərinin daşınması ilə bağlı şübhəli sifariş daxil olduqda bundan imtina edərək hüquq mühafizə orqanlarına məlumat verilməsinin təmin edilməsi. Göründüyü kimi xüsusi diqqət aviaşirkətlərin fəaliyyətinə yönəlmişdi.

2022-ci ilin noyabrında Avropa Komissiyası vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı mübarizə sahəsində Aİ Fəaliyyət Planını qəbul etdi. Fəaliyyət Planının 4 əsas prioriteti mövcuddur:

1. Qanunsuz ticarətin predmeti olan heyvan və ya bitki növünə istehlakçı tələbinin azaldılması, mənbə ölkələrdə davamlı dolanışq vasitələrinin dəstəklənməsi və korrupsiya ilə mübarizə yolu ilə qanunsuz heyvan alverinin qarşısını almaq və onun əsas səbəblərini aradan qaldırmaq;

2. Aİ və milli siyasətləri beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırmaq və vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti ilə məşğul olan vətəndaş cəmiyyəti və biznes sektorlarını məsuliyyətə cəlb etməklə hüquqi və siyasi çərçivəni gücləndirmək;

3. Aİ daxilində bu qəbildən olan qeyri-qanuni fəaliyyətlərin aşkarlanmasını sürətləndirərək Üzv Dövlətlər arasında koordinasiya və əməkdaşlığı təşkil etmək, habelə vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz olaraq onlayn formatda ticarətinin qarşısını almaq;

4. Mənbə, istehlakçı və tranzit ölkələrin vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı qlobal tərəfdaşlığını gücləndirmək, onların potensialını artırmaq.

Qeyd olunanlardan əlavə, vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti korrupsiya, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması və qanunsuz maliyyə əməliyyatları ilə sıx bağlı olan ekoloji cinayətdir. İlk baxışdan sözügedən cinayətlər arasındakı əlaqəni müəyyən etmək qəliz görünsə də, son illər bu qəbildən olan bir sıra transmilli cinayətlər hüquq mühafizə orqanları tərəfindən aşkar edilmişdir.

Bu mənada Maliyyə Fəaliyyəti üzrə İşçi Qrupunun (FATF) 2020-ci il tarixli hesabatında cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması və vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarəti arasındakı əlaqəyə xüsusi diqqət çəkilmişdir [2]. Bununla belə, hesabatda həm dövlət orqanlarında, həm də özəl sektorda maliyyə yoxlamaları zamanı müvafiq halların aşkar edilməsinə baxmayaraq, digər transmilli cinayətlərə nisbətən vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarətindən əldə edilən gəlirin leqallaşdırılmasının tendensiyaları, metod və üsullarına dair daha az biliyə malik olunduğu qeyd edilmişdir.

Dayanıqlı İnkişaf üzrə 2030 Gündəliyində (2030 Agenda for Sustainable Development) qanunsuz olaraq beynəlxalq maliyyə köçürmələrinin azaldılmasının ətraf mühitin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müsbət rol oynayacağı göstərilmişdir. BMT-nin Narkotik və Cinayətkarlıqla Mübarizə Ofisinin (UNODC) Dünya Ekologiyası əleyhinə törədilən Cinayətlərlə bağlı 2020-ci il tarixli hesabatının 2-ci buraxılışında da bu sahədəki qanunsuz ticarətə dair maliyyə axışı ətraflı araşdırılmışdır. Araşdırmada təkə fil və kərgədan kimi heyvan növlərinin qanunsuz ticarətindən əldə olunan gəlirin illik 35 milyon ilə 970 milyon ABŞ dolları arasında dəyişməsi ilə bağlı statistika göstərilmişdir [10].

Bu rəqəmlər qanunsuz ticarətin nə qədər genişmiqyaslı və gəlirli olduğunu göstərir və bu ticarətlərin transsərhəd maliyyə axınlarına necə təsir etdiyini ortaya qoyur. Bu cür gəlirlərin qanunsuz maliyyə əməliyyatları olmaqla, mütəşəkkil cinayətkarlığı genişləndirmək üçün lazımi maliyyə resurslarını təmin edir. Həmçinin bu maliyyə əməliyyatları dövlət iqtisadiyyatına və özəl sektora ciddi ziyan vurur və dövlətlərin qanunvericiliyi tətbiq etmə qabiliyyətini zəiflədir. Qanunsuz maliyyə əməliyyatlarının qarşısının alınması vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı mübarizə aparmaq üçün də mühüm bir addımdır. Bu məqsədlə, beynəlxalq əməkdaşlıq, qanunamüvafiq preventiv tədbirlər, hüquq mühafizə orqanlarının dəstəyi və mütəşəkkil cinayətkar dəstələrə qarşı mübarizə zəruridir.

Vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarətinə qarşı mübarizə zamanı əsas prioritet tədbirlərdən biri də korrupsiyanın müəyyən edilməsi və qarşısının alınmasıdır. Belə ki, dövlət və özəl sektorun subyektləri, eləcə də vətəndaşlar vəhşi təbiət cinayətlərini asanlaşdırmaq üçün korrupsiya davranışına yönələ bilər. Bu o mənaya gəlir ki, korrupsiyanın mövcud olduğu şəraitdə cinayətkarlıq inkişaf edir, çünki bu, cinayətin subyektlərinə cinayət törətməyə, gizlətməyə və qanunsuz əməllərinə görə məhkum olunmamağa imkan verir.

Korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində hüquqi məcburi beynəlxalq sənəd olan BMT-nin Korrupsiyaya qarşı mübarizə Konvensiyası (UNCAC) korrupsiyanın tərifini vermir, əksinə, cinayət hesab edilməli olan bir sıra korrupsiya əməllərini müəyyən edir. Konvensiyada sadalanan korrupsiya əməllərinin əksəriyyəti vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarəti cinayətini törədənələrə yardım edən, yəni rüşvət alaraq yoxlamaların harada keçirilməsi və istiqamətləri barədə məlumat verən, xüsusi icazə və sertifikatları əldə etməyə kömək edən, sərhədlərdən, habelə bu və ya digər formada olan yoxlamalardan qanunsuz ticarətin predmeti olan heyvan və bitki növlərinin keçirilməsinə icazə verən, eləcə də bu qanunsuz ticarət nəticəsində əldə edilən gəlirin leqallaşdırılmasına şərait yaradan dövlət məmurları tərəfindən törədilir. Bir sözlə, korrupsiya vəhşi heyvan və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarət zəncirinin bütün mərhələlərində imkan verici elementdir.

Sözündən qanunsuz fəaliyyətin qarşısının alınması üçün Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti ilə bağlı xüsusi müddəə nəzərdə tutulmasa da, müxtəlif qanunvericilik aktlarında bu məsələyə diqqət yetirilmişdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 6 noyabr 2004-cü il tarixli Qərarında ayrı-ayrı heyvanlar aləmi obyektlərinin Respublika ərazisinə gətirilməsi və onun hüdudlarından kənara aparılmasını qadağan etmək və ya məhdudlaşdırmaq, habelə "Kökünün kəsilməsi təhlükəsi olan vəhşi fauna və yabanı flora növlərinin beynəlxalq ticarəti haqqında" Konvensiyanın (CİTES) tələblərinin yerinə yetirilməsinə nəzarət edilməsi ilə bağlı müddəə ölkədəki heyvanlar aləminin mühafizəsi və istifadəsi sahəsində dövlət nəzarətini həyata keçirən dövlət orqanlarının vəzifəsi kimi öz əksini tapmışdır. Eyni zamanda, bu qaydaların pozulması ilə bağlı İnzibati Xətalar Məcəlləsində inzibati məsuliyyət də mövcuddur. Bu Məcəllənin 291-ci maddəsinin dispozisiyasına əsasən, Azərbaycan Respublikasının Qırmızı kitabına daxil edilmiş və xüsusi mühafizə olunan heyvan və bitki növlərinin siyahısında olanların mühafizəsi üzrə tələblərin yerinə yetirilməməsinə görə və 292-ci maddəsinin dispozisiyasına görə isə Zooloji kolleksiyaların yaradılması, zənginləşdirilməsi, saxlanması, istifadəsi, dövlət uçotuna alınması, Azərbaycan Respublikasına gətirilməsi, onun hüdudlarından kənara göndərilməsi və ya aparılması, habelə zooloji kolleksiyalarla ticarət qaydalarının pozulmasına görə inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir.

Vəhşi heyvanların qanunsuz ticarəti təbiətdə müxtəlif ekoloji rollara malik olan heyvan növlərinin geniş spektrinə təsir etdiyindən, onun ekosistemə təsirini sadəcə ümumiləşdirmək məqsədmüvafiq hesab edilmir. Məsələn, ətlə qidalanan heyvanların istismarı həmin heyvan növlərinin azalmasına və herbivorların, yəni ot yeyən heyvanların populyasiyalarının artmasına səbəb ola bilər ki, bu da otlaq intensivliyində bitki müxtəlifliyini və ümumi ekosistemin funksiyasını dəyişdirər, həmçinin torpaq eroziyasına və su dövründə dəyişikliklərə yol açar. Lakin, əksinə, yırtıcı heyvanlar üçün qida mənbəyi olan ot yeyən heyvan növlərinin qanunsuz ticarəti və istismarı yırtıcıların yaşamlarına ciddi mənfi təsir göstərir. Bu səbəbdən də, ekosistemin balansını qorumaq üçün heyvanların populyasiya dinamikasına nəzarət edilməlidir. Həmçinin vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti nəticəsində ekosistemin pozulması karbon anbarına mənfi təsir göstərməklə uzunmüddətli iqlim sabitliyinin pozulmasına səbəb olar. Belə ki, bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti meşə örtüyünün müəyyən dərəcədə azalmasına gətirib çıxarır. Meşələr isə öz növbəsində karbon dioksid emissiyalarının azalmasında mühüm rola malik bitki örtüyü hesab edilir. Beləliklə, bitki örtüyünün istismarı, atmosferdə karbonun saxlanılmasında yaranan çətinliklər bilavasitə iqlim dəyişikliyinə güclənməsinə şərait yaradır.

### *III. Nəticə*

Beləliklə, vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatının qanunsuz ticarətinə qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq təcrübə, habelə statistik hesabatlar nəzərə alındıqda, son illər sözügedən qanunsuz ticarətin geniş vüsət aldığı müəyyən edilir. Bu halların yayılmasının başlıca səbəbi qanunsuz ticarətlə məşğul olan şəxslərin əldə etdikləri yüksək gəlirə nisbətə onlara yüngül cəza təyin edilməsidir.

Odur ki, bu sahədə baş verən qanunsuzluqların qarşısının alınması üçün daha sərt və preventiv tədbirlərin görülməsi, yəni Fransa və ya ABŞ qanunvericiliyində olduğu kimi milli qanunvericilikdə bu kimi pozuntulara qarşı özündə konkret inzibati və ya cinayət məsuliyyətini ehtiva edən hüquq normalarının müəyyən edilməsi, vəhşi heyvanların və bitki ehtiyatlarının qanunsuz ticarəti ilə məşğul olduğu üçün məsuliyyətə cəlb edilən şəxslərə daha ağır və effektiv sanksiyaların tətbiqi, dövlət nəzarətini həyata keçirən qurumlar tərəfindən yoxlama reydlərinin sayının artırılması, müvafiq müəssisələr tərəfindən hesabatlılıq strukturlarının aydın tərtibi və belə pozuntular müəyyən edildiyi zaman dərhal müvafiq hüquq mühafizə orqanına məlumat verilməsinin təmini məqsədmüvafiq hesab edilir.

### **REFERENCES (ƏDƏBİYYAT):**

1. Article L. 415-3 of the French Environmental Code  
URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/493035> (accessed 04.06.24).
2. FATF, 'Money Laundering and the Illegal Wildlife Trade' (Paris, France: Financial Action Task Force, 2020).

- URL: [www.fatf-gafi.org/publications/methodandtrends/documents/money-laundering-illegal-wildlife-trade.html](http://www.fatf-gafi.org/publications/methodandtrends/documents/money-laundering-illegal-wildlife-trade.html) (accessed 04.06.24).
3. French Environment Code.  
URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/6040> (accessed 04.06.24).
  4. Michelle Anagnostou and Brent Doberstein, 'Illegal Wildlife Trade and Other Organised Crime: A Scoping Review', *Ambio* 51, no. 7 (July 2022): 1615–31.
  5. The Buckingham Palace Declaration.  
URL: <https://unitedforwildlife.org/news/the-buckingham-palace-declaration/> (accessed 04.06.24).
  6. The Code of Administrative Offences. Baku, Huquq Yayın Evi, 2024 (in Azerbaijani / *Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsi*. "Hüquq yayın evi". Bakı. 2024).
  7. The Decision No. 176 of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan dated November 6, 2004 on the approval of Instruction on the use of fines for "Rules for the implementation of state control in the field of protection and use of the fauna", "Types, rates, rules of application of payments for the use of the fauna and fines for illegal animal hunting" and "Regulations for the use of animal world facilities and illegal hunting of wild animals" (in Azerbaijani / "*Heyvanlar aləminin mühafizəsi və istifadəsi sahəsində dövlət nəzarətinin həyata keçirilməsi qaydaları*", "*Heyvanlar aləmindən istifadəyə görə ödəmələrin növləri, dərəcələri, tətbiq edilmə qaydaları və qeyri-qanuni heyvan ovuna cərimələr*" və "*Heyvanlar aləmi obyektlərindən istifadəyə görə ödənişlərin və qeyri-qanuni vəhşi heyvan ovuna görə cərimələrin istifadəsinə dair Təlimat*"ın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 6 noyabr 2004-cü il tarixli, 176 nömrəli Qərarı).
  8. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), World Wildlife Crime Report 2024, 167 pages.
  9. UNODC, 'Preventing and Combating Corruption as It Relates to Crimes That Have an Impact on the Environment: An Overview.' (Vienna, Austria: UNODC, 2021).
  10. UNODC, World Wildlife Crime Report 2020 (Vienna: United Nations publications, 2020).
  11. URL: [https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/wildlife-trade\\_en#:~:text=EU%20regulations,of%20legal%20and%20sustainable%20origin](https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/wildlife-trade_en#:~:text=EU%20regulations,of%20legal%20and%20sustainable%20origin) (accessed 04.06.24).
  12. Wildlife trafficking and organized crime.  
URL: [https://uicn.fr/wp-content/uploads/2022/03/eng-cfuicn\\_note-criminalite-mars2022-web.pdf](https://uicn.fr/wp-content/uploads/2022/03/eng-cfuicn_note-criminalite-mars2022-web.pdf) (accessed 04.06.24).
  13. Wyatt and Cao, 'Corruption and Wildlife Trafficking'.

## ILLEGAL TRADE IN WILDLIFE AND PLANT RESOURCES

ANAR MAHMUDOV<sup>1</sup>

### Abstract

*Illegal trade in wildlife and plant resources is one of the most widespread and profitable environmental crimes, posing serious threats to global ecosystems, human health, and the economy. This article thoroughly examines the adverse impacts of illegal trade on flora and fauna, as well as its destructive effects on ecosystems. Initially, it highlights the threats to biodiversity caused by illegal trade, emphasizing how it disrupts ecological balance, leading to soil erosion, changes in the water cycle, and climate change. The authors also analyze the legal and regulatory measures implemented by various countries and international organizations to combat illegal trade. These measures include the CITES Convention and other international legislative documents, as well as the creation of national strategies and specialized enforcement structures. The article draws attention to the issues of corruption and money laundering associated with illegal trade, which damage ecosystems and*

<sup>1</sup> Zangilan district prosecutor's assistant / [anar.mahmudov@gmail.com](mailto:anar.mahmudov@gmail.com)

*enable the growth of criminal activities. Additionally, it covers the gaps in Azerbaijan's national legislation and the preventive actions that are necessary in this area. This article demonstrates that effective combating of illegal trade is only possible through borderless international cooperation and offers proposals for strengthening environmental law in the future.*

**Keywords:** *environmental crime, biodiversity, illegal trade, corruption, international cooperation, CITES Convention, ecosystem, money laundering, environmental law.*

## **НЕЗАКОННАЯ ТОРГОВЛЯ ДИКИМИ ЖИВОТНЫМИ И РАСТИТЕЛЬНЫМИ РЕСУРСАМИ**

**АНАР МАХМУДОВ<sup>1</sup>**

### **Резюме**

*Незаконная торговля дикими животными и растительными ресурсами является одним из самых распространённых и прибыльных экологических преступлений, представляя серьёзные угрозы для глобальных экосистем, здоровья людей и экономики. В данной статье подробно рассматриваются негативные последствия незаконной торговли для флоры и фауны, а также её разрушительное влияние на экосистемы. Прежде всего, подчеркивается, что незаконная торговля угрожает биоразнообразию, нарушая экологический баланс, что приводит к эрозии почвы, изменениям водного цикла и изменению климата. Авторы также анализируют правовые и нормативные меры, принимаемые различными странами и международными организациями для борьбы с незаконной торговлей. Эти меры включают Конвенцию CITES и другие международные законодательные документы, а также создание национальных стратегий и специализированных структур по их исполнению. В статье уделяется внимание проблемам коррупции и отмывания денег, связанным с незаконной торговлей, которые наносят ущерб экосистемам и способствуют росту преступной деятельности. Кроме того, рассматриваются пробелы в национальном законодательстве Азербайджана и необходимость проведения превентивных мер в этой области. В статье показано, что эффективная борьба с незаконной торговлей возможна только через международное сотрудничество, не имеющее границ, и предложены рекомендации по укреплению экологического права в будущем.*

**Ключевые слова:** *экологическое преступление, биоразнообразие, незаконная торговля, коррупция, международное сотрудничество, Конвенция CITES, экосистема, отмывание денег, экологическое право.*

**Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 15.06.2024**

**Çapa qəbul tarixi: 10.10.2024**

---

<sup>1</sup> Помощник прокурора Зангиланского района / anar.mahmudov@gmail.com